

קובץ

באר התורה

(קפה)

פרשת ואתחנן

קובץ באר התורה (קפה) פרשת ואתחנן

יו"ל

ע"י מכון "יד יוסף"

לעילוי נשמת רבי יוסף מלכא בן עישה ע"ה

*

נשמח לקבל הערות והוספות ותגובות

ולהצטרפות לרשימת התפוצה

ניתן לשלוח ל:

as0583233587@gmail.com

פקס: 036770810

קובץ באר התורה (קפה) פרשת ואתחנן

תוכן הענינים :

- 5 באיזה חלקים בתפילה צריך לכסות את הראש בטלית.
- 10..... בגדר כיסוי ראש האם ששוכבים על הכרית נקרא כיסוי הראש
- 13..... בחיוב להוסיף בלימוד התורה בטו באב
- 14..... האם יש ענין לעשות סעודה לכבוד ט"ו באב
- 16..... האם יש איסור גזל בלקיחת קרשי לג בעומר של ילדים
- 20..... האם יש חובת קריעה לגולה לעיר מקלט על כהן גדול שמת
- 22..... זהירות בכניסת אנשים לנחל או נהר שבו נמצאים נשים
- 24..... מכתב לגם אני אודך תשובות הגרמ חליוה חלק לו
- 26..... מכתב לספר אוצר הטהרה
- 30..... מכתב לקובץ באר התורה קסה מהגר"מ חליוה שליט"א

קובץ באר התורה (קפה) פרשת ואתחנן

קובץ באר התורה (קפה) פרשת ואתחנן

באיזה חלקים בתפילה צריך לכסות את הראש בטלית

ערש"ק פרשת ואתחנן, ט"ו מנחם אב, תשפ"ב

בשו"ע או"ח סימן ח' סעיף ב' ונכון שיכסה ראשו בטלית, ובחסד לאלפים (סימן ח' אות ג) כתב, הנכון שיכסה ראשו בטלית מתחילת התפילה ועד סופה כדי שיתפלל באימה עכ"ל. וכן כתב בבאר היטב סק"ג, ובמשנ"ב שם סק"ד, כתב, בטלית, שכסוי זה מכניע לב האדם ומביאו לידי יראת שמים, וכו' וכתב הב"ח דצריך שיהא הטלית על ראשו מתחלת התפילה עד סופה, ועכ"פ יעמוד כך מעוטף לפחות כדי הלוך ד' אמות, עכ"ד. וכן כתב בכה"ח שם אות י' יעו"ש, ואמנם לא מבואר במשנ"ב השיעור והחיוב לכסות את הראש באיזה חלקי התפילה, ונשאלתי לדינא מתי הוא הזמן, כמה צריכים לכסות האם בפסוקי דזמרה, גם צריך לכסות, וכן מה הדין בקדושה, וכן בקריאת התורה, והאם באשרי ובא לציון גם צריך לכסות, ומה הדין מי שכיסוי ראשו בטלית מפריע לו בכוונת התפילה בשמו"ע, האם יש חיוב לכסות, או דאינו חייב לכסות, משום מש"כ השו"ע ונכון שיכסה ראשו בטלית, אבל אינו חיוב גמור, ואכן כן פסק הגר"ע יוסף זצוק"ל, כמבואר בדיבור הבא.

והחיד"א במחזיק ברכה (ח' ה) כתב בזה"ל: אמנם בענין זה לכסות ראשו בטלית, נחלקו המנהגים כמו שכתב הרב מהר"ש אבוהב בתשובות דבר שמואל (סימן קכג) דאפילו בקהלת אחת יש מהם מכסים ראשם, ויש שאינם מכסים ראשם ואינם מקפידים זה על זה, ובמקום שיקפידו המרובים על שינוי המועטים לא ישנה אדם ממנהג המרובים עכ"ל. ויש עוד מנהגים בזה, נהרא נהרא ופשטיה, ולכל הדברות ולכל האמירות בעת שיברך וכו' עכ"ד. ומ"מ בפשטות עיקר החיוב הוא דוקא בתפילה בשמו"ע, ואולם יש אומרים שמספיק להניחה על הכתפיים כן כתב בילקו"י סימן ח' סעיף כח, וכן כתב בהלכה ברורה ח"א בשו"ת אוצרות יוסף עמ' פח שמנהג אביו הראש"ל הגר"ע יוסף זצוק"ל שאין חיוב לכסות את הראש בטלית ואינו אלא מצוה מן המובחר, וטעמו היות והדבר גורם הפרעה בכוונת התפילה יעו"ש, ואולי יש להוסיף שמשו"ה נהג ללבוש כובע בתפילה, ועיין עוד אורחות מרן ח"א מש"כ בזה.

קובץ באר התורה (קפה) פרשת ואתחנן

ובפסקי תשובות סימן ח' אות ח' כתב בזה שמתחילת התפילה עד סוף התפילה היינו מאדון עולם עד סוף התפילה, ובהערה שם ציין שכן מוכח מדברי הפוסקים, ושכן כתב בספר דברי יצחק אות לה בשם שר שלום מבעלזא זיע"א שהקפיד על כך שברכות השחר יאמרו בטו"ת ובמגן גיבורים סימן צא סק"ד כתב בשם המאירי והו"ד גם בד"ח כללים מערכת ג' אות עא, וז"ל: ראיתי בתי כנסיות יש מסירים הסרבל מעליהם וכו' ונשארים בכובע קטן ואומרים הזמירות וברכות וקריאת שמע משום החום ובודאי חציפות מיקרי עכ"ל, וכן כתב במקור חיים סמן נ"ג ס"א וז"ל: ויהיו דברי אלה נגד המשחיתים המטילים העטרה של טלית אחרי גוים כל התפילה ואין זה רק קלות ראש, ויעו"ש עוד מה הביא מש"כ בא"ר שם סק"ד.

ועוד כתב בזה שגם בשעת קריאת התורה יש לכסות את הראש בטלית, וכמו שכתב הב"ח שראשו יהא מכוסה בטלית של מצוה כל שעה שלא יהא רגע בגילוי הראש כל זמן שהטלית עליו וכן הוא מנהג הצנועים, ושם בהערה 85 ציין בזה שכ"ש שהעולה לתורה חייב בכיסוי הראש וכמו שכתב בפסק"ת סימן קלט אות ט' בשם השער אפרים, ובמש"כ עוד בזה בשדי חמד שם ע"פ הרמ"א סימן קפ"ב ס"ג, ובשו"ת באר משה ח"ה סימן ב' יעו"ש.

והגאון רבי שמאי קהת הכהן גראס שליט"א במח"ס שו"ת שבט הקהתי, כתב לי בזה"ל: הלשון מתחלת התפילה עד סופה כולל הכל, עכ"ד, ולדבריו לכאורה הוא כולל ברכות השחר, שכתב הגאון רבי שמאי קהת הכהן גראס שליט"א בעלון עלים לתרופה תמוז תשפ"ב, וכתב לבאר דברי הב"ח שהוא משום כיסוי זה מכניע לב האדם ומביאו לידי יראת שמים בפרט שהכיסוי הוא טלית של מצוה, והביא בזה עוד מש"כ שם בשערי תשובה סק"ג בשם הרדב"ז שאותם שאין מכסין הראש בשעת התפילה עושין שלא כדין, וכן נהגו, ומנה אבותינו תורה היא וכו', וציין עוד בזה למש"כ במשנ"ב סימן שא ס"ק קנב, וציין עוד בזה למש"כ במהרש"א במס' שבת דף קנו ע"ב שכל שמדקדק אדם לכסות את ראשו ביותר היינו שמלבד כיסוי הראש על ידי הכיפה מוסיף ומכסה ראשו ע"י הטלית יזכה ליתר כובד ראש ויראת שמים עי"ש, וסיים, ומפני ששכיח בעת התפילה שנשמטת הטלית מעל ראשו ונשאר רק הכיפה הקטן ידקדק לכסות שוב ראשו כל עת התפילה עכ"ד.

קובץ באר התורה (קפה) פרשת ואתחנן

ואמנם הגאון הגדול רבי אברהם צבי הכהן שליט"א במח"ס שו"ת ויצב אברהם וש"ס, וגאב"ד הלכה ערוכה כתב לי בהאי דינא בזה"ל: מתחילת פסד"ז ועד אחר עלינו. ופשוט שאינו חיוב גמור, ואם מבטל כוונתו, יכול להקל. עכ"ל. ושוב שאלתיו האם מה שמבטל כוונתו יכול להקל הוא גם בשמו"ע, והשיב לי שכן. ומ"מ מנהג העולם הרווח הוא מיוצר אור עד וכלל אשרי ובא לציון.

ואולם הגר"מ מאיר שליט"א ציין לי וז"ל: עיין בספר דעת נוטה תשובה כח לא, שכתב שיכסה מברוך שאמר עד אחרי עלינו ואינו צריך לכסות בפיטום הקטורת ושיר של יום עכ"ד. אולם יש אנשים שכיסוי הראש גורם להם כאבי ראש, מי שקשה לו לכסות אינו חייב לכסות את הראש כל התפילה, והעיקר שיכסה את הראש בתפילת יח כמבואר במשנ"ב סימן צא ו. עכ"ד.

והרה"ג יוסף פרץ שליט"א ממקסיקו כתב לי בזה"ל: עיין בבית יוסף שכוונתו שיכסה ראשו בטלית כל היום, והוא משום יראת שמים. ואינו חיוב גמור רק "נכון". ועיין מה שהארכתי בסוגיא זו בס"ד בספר פריו יתן (ח"ב סי' א). עכ"ד, ואמנם ראה בספר כאיל תעורג שב"ת עמ' ס' שמסופר על מרן הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל, שבתפילה היה מקפיד לכסות את ראשו בטלית אבל אחרי התפילה פעמים שאין נוהג כן, ואמר שאין זה חיוב רק הנגה טובה לכן אחר התפילה מיקל יותר עכ"ד, וצ"ע מדברי הב"י שם.

והנה ידידי הגר"ח מלין שליט"א הראה בכל זה חידוש שכתב, בס' "מגד גבעות עולם" (רשימות הרמ"ז שורקין, ח"ב עמ' סא) וז"ל, בברכות (י ע"ב) איתא, "כל אדם קורא כדרכו", מרן הגר"ח ז"ל פירש, דבדין קריאה "כדרכו" - לא נאמר דין מסויים רק כלפי קריאה בהטיה ובעמידה, אלא דנאמר בזה סדר בקריאה, שהיא צריכה להיות כדרכו וכפי רגילותו, והיינו כאדם רגיל בלי פעולה מיוחדת לכבוד הק"ש, ואם הטלית היה על ראשו משום קדיש וברכו, היה מסיר הטלית מעל ראשו בשביל ק"ש, ש"כדרכו" היינו כרגילותו, וטלית על הראש היינו פעולה מיוחדת לתפלה משום "היכון", וכשלו בשו"ק"ש הוא ביטול של דין קריאה כדרכו, ומשו"ה הגר"ח ז"ל הסיר טליתו בעת שקרא פרשת שמע. עכ"ד, ואולם ידידי הגר"י או"ה שליט"א כתב להעיר ע"ד הנ"ל, בשם הגר"ד קוק שליט"א בזה"ל: והוא חידוש נשגב לומר שיש דין "קריאה כדרכו" בק"ש, והשלכות הדין הזה נוגעות לא רק לעמידה ושיבה, אלא גם לדפוס הנהגת האדם בשאר

קובץ באר התורה (קפה) פרשת ואתחנן

ענינים, והמסתכל בסוגיא דברכות (יא ע"א) עיניו יחזו שלא נאמר הדיון של "כדרכו" אלא בתורת "רשות", דבית שמאי ס"ל שיש דין עמידה בק"ש דבוקר כדכתיב "ובקומך", ודין הטיה בק"ש לילה כדתיב "ובשכבך", וב"ה אמרי להו דבכל מצב שהוא יכול לקרוא ואפי' שוכב על צדו [לאפוקי פרקדן, ע"ש יג ע"ב], ורק דין אחד שמענו שם, שאם הוא מוטה בק"ש דבוקר ועומד במכוון, אם אם עומד בק"ש דלילה ובמכוון מטה, בזה הוא דאיכא גריעותא, כיון דעביד בהדיא דלא כבית הלל. [וע"ש בשטמ"ק]. ויש לדון במי שעומד בק"ש דצפרא בכדי שלא ירדם, ונראה דכיון שאין מחשבתו להחמיר כבית שמאי, שפיר מצי למיעבד הכי, דאחר כונת הלב הן הן הדברים. וכ"כ החסיד מהרי"ח סופר בכה"ח (סי' סג סק"ט) בשם מהר"א פאפו זיע"א ב"חסד לאלפים" שם. אמור מעתה, אם בענין ישיבה ועמידה שהוא עיקר הדיון בין ב"ש לב"ה, מצינו שמותר לעמוד בצפרא כיון שכונתו לריכוז וכו', ק"ו שיש מעלה גדולה לעשות כל פעולה אחרת שיש בה תוספת יראה וריכוז לאדם. ונפק"מ לאדם שדרכו לעמוד הרבה ושוב לשבת וכעזה"ד, דמעשיו מוכיחין שאינו עושה כן משום חומרא דבית שמאי, שאינו צריך להכריח עצמו לשבת כל זמן ק"ש דשחרית. וכ"כ בערוה"ש שם. וידוע שהזהר (פ' פנחס, דרכ"ו ע"א) קורא לברכות יוצר דק"ש [עולם הבריאה] "צלותא דמיושב", וא"כ משמע שיש ענין לכתחילה לשבת ולא להסתובב או לעמוד [וה"ה ק"ש, ע' זהר פ' חיי שרה (דף קלא), ובס' זכרון דברים (דף י ע"ב), ובמש"כ מהר"א פאפו זיע"א בס' "חדש האביב" (ברכות טו ע"א, ד"ה וה"מ). ובשו"ת חקל יצחק מספינקא (סי' ג אות ה). ודו"ק. וע"ע בתוס' שבת (יא ע"א) שפירשו לשון "צלויי" על ק"ש]. ופשוט הדבר שהתלמוד שאמר "כל אדם קורא כדרכו", לא מיירי אלא מעיקר הדין. ולכן נלע"ד שהשמועה משמיה דהגר"ח זיע"א אינה אמת, ואם היה מעשה שמא כך היה, שהגר"ח היה קורא ללא ט"ג על ראשו, ושאלוהו על פשר הנהגתו, והשיב "כל אדם קורא כדרכו" ... ואולי הוסיף איזה תבלין, וכבר עשו מזה תורה והוראה לכו"ע... ואשר שאל מר על הנהגת מרן הגר"ד קוק שליט"א בזה, ידוע לכל באי שערינו שלפעמים הוא מוציא במכוון את הטלית מעל ראשו, לא רק בק"ש, אלא גם בעמידה, ואמר לן שהסיבה היא, שעייטוף הראש בט"ג - אכן גורם לאדם התכנסות וריכוז, אבל מי שמוחש אצלו שהוא "עומד לפני המלך", אי"צ לסממנים חיצוניים, ועל כן הוא "מנטרל" את הפעולה החיצונית, ומשתדל להגיע לשיא הריכוז מצד ההכרה בגדר "דע לפני מי אתה עומד".

קובץ באר התורה (קפה) פרשת ואתחנן

[וכעין זה הובא כבר בס' "אתעלותא" הנדפס לאחרונה]. וכרגע זכיתי להציע בפני הגר"ד קוק שליט"א את העובדא הנ"ל, ואמר לי שלדעתו לא היה כדבר הזה עם הגר"ח, והסביר כעין הנ"ל, שהגר"ח ביקש להתחבר לקבלת עול מלכות שמים באופן טבעי ללא גינונים חיצוניים, והרחיב פיו בשיחה על אודות מילות התפלה, שעיקר העבודה בזה היא להתחבר בטבעיות לכל מילה ומילה, וסיפר על על עצמו שפעמים הרבה נזרקים מפיו המון פסוקים ודיבורים בעת התפלה באופן אוטומטי... ודבר זה מצער אותו... כי בתפלה האדם אמור להרגיש בן העומד אצל אביו בשיא הטבעיות. ולא נכתבו כל הדברים הנ"ל אלא לבעלי מעלה והרגש ההולכים במעלות נשגבות, וכבר ידוע מש"כ בסה"ק בכח המיוחד שיש בעיטוף בט"ג על הראש, וכן מבואר בדברי חז"ל בכמה דוכתי, וידידי הגר"י שכטר שליט"א ציין לדברי הב"ח שהובאו במשנ"ב (סי' ח סק"ד) וז"ל, "צריך שיהא הטלית על ראשו מתחלת התפלה עד סופה". וע"ע במשנ"ב (סי' צא סק"ו). עכ"ד. ואין להרחיב בדברים הברורים. עכ"ד, כן שמעתי גם בשם כמה תלמידי חכמים, שאין שום מקור לשמועה זו, ושכן שאלו להגר"ח פינשטיין שליט"א ואמר שלא ידוע לו על מנהג כזה, וזקיניו לא נהגו בזה, ואם לא נהגו בזה כנראה שהגר"ח לא נהג כן, והשמועה הנ"ל אינה נכונה, וע"כ נראה דאין הדין הנ"ל לדינא.

קובץ באר התורה (קפה) פרשת ואתחנן

בגדר כיסוי ראש האם ששוכבים על הכרית נקרא כיסוי הראש

בס"ד

סיון תשפ"ב

נשאלתי בהא דצריך לכסות את ראשו לברכות ולתפילה וכל כיוצא בזה, מה הדין באדם ששוכב במטה וראשו מונח על הכרית מאחוריו, האם חשיב כיסוי הראש, דמאידיך מכסה רק ראשו מאחוריו, ושמא אין חשיב ככיסוי הראש, ואשמח מאוד לקבל בזה תשובה, לדבר ה' זו הלכה שנוגע טובא.

והנה מבואר במשנ"ב סימן ב' סק"ב שצריך שהראש יהיה מכוסה, יעו"ש היטב, ולכאורה צריך שיהיה מכוסה, וא"כ נראה דע"י שמניח את הכרית על חצי מראשו, סו"ס הרי ראשו מכוסה, וסגיא בהא, [ולא באתי לדון הכא לפי דעת הגר"ש קלוגר, והחזו"א והו"ד באעלה בתמר דינים והלכות או"ח שיש לכסות את רוב הראש, ועיין עוד בזה בדעת נוטה תפילה עמ' עה].

וחכ"א שליט"א כתב לי שלכאורה הרי אסור להתפלל ולברך באופן זה, וא"כ מאי הנפק"מ, אומנם הנפק"מ לגבי קרי"ש שהולך לעבור זמן קר"ש, או לברכה בחולה וכל כיוצא בזה, האם חשיב כיסוי או לא.

ושוב ראיתי בשו"ת אגרות משה חאו"ח ח"א סימן א' מבואר דלכאורה סגי בזה אף במקצת כיסוי ראשו, והראיה מהא דמהני ידו של חברו, וא"כ נראה דלכאורה אף בנ"ד אם מכוסה ראשו יהיה שרי.

ואף שיש צד באג"מ שם שצריך שהכיסוי יהיה ניכר משני הצדדים, מ"מ הוסיף לי בזה ידידי הרה"ג נועם ירמיהו שליט"א במח"ס מערכת השולחן ב' חלקים וז"ל: וכאן יש מקום לומר שאף על פי שעצם הכיסוי נמצא רק בחלק האחורי של האדם, מכל מקום מכיון שהוא ניכר מכל ארבעת הצדדים מפאת גודלו - יש צד לומר שלכולי עלמא ייחשב ככיסוי ראש. כמוכן על הצד שנאמר שזה נחשב ככיסוי ראש. עכ"ד.

ושוב כתב לי בזה ידידי הגר"י אוהב ציון שליט"א וז"ל: הדבר ברור שכיסוי היינו דבר המיועד להיות על הראש, ולא דבר חיצוני, אטו אם ישכב על הרצפה יחשב כיסוי? וכעזה"ד. והענין בכיסוי הוא לזכור שיש משהו למעלה מראשו וכדאמרי' בקידושין, וכע"ז שלהי שבת וכו'. ולכן רק אם יניח את הכרית על ראשו, שזה מעשה המוכיח לכיסוי, שפיר דמי,

קובץ באר התורה (קפה) פרשת ואתחנן

אבל צורת שכיבה אין שם כיסוי עליה, עכ"ד, וכן כתב לי הגאון רבי יהודה ברכה שליט"א במח"ס שו"ת ברכת יהודה וש"ס הדבר פשוט שכל כיסוי מהני, ושוב כתב לי הגאון הנ"ל, הוספה משו"ת ברכת יהודה חלק ט הקשור קצת לנ"ד, וז"ל: בענין הנחת זרועו על ראשו האם נחשב הדבר לכיסוי כדי שיהיה רשאי לברך ברכות, כתב בשו"ע (סי' צא סעיף ד) הנחת יד על הראש לא חשיבא כסוי. וראיתי בספר ברכת ה' (ח"א פרק ז הלכה מד) שכתב שאם הוא מניח את זרועו על ראשו שרשאי לברך. והביא (בהערה 167) ראיה לזה ממ"ש ברן בב"י (סי' עד) בשם תלמידי רבנו יונה שכתבו בשם רבני צרפת שאדם שלבו רואה את ערותו אם מחבק גופו בין זרועותיו דיינינן ליה כהפסקה בין לב לערוה ומותר לו לברך. אפילו לפמ"ש התרומת הדשן שאם מכסה לבו בידיו לא מהני, אפשר שיודה שמועיל לחבק זרועותיו, דשאני כיסוי ביד דכיון דלב ויד חד גופא אינון אין הגוף יכול לכסות את עצמו, אבל לענין הפסק אפשר שמפסיק, אע"ג דחד גופא אינון. עכ"ד. וכ"פ מרן בשו"ע (שם סעיף ג) שמועיל לחבק בזרועותיו ולברך. ומבואר שסמך על החילוק שבין יד לבין זרוע, וטעם החילוק מבואר בלחם חמודות (פרק מי שמתו אות קיג) שלכך מיקרי הפסק לפי שהוא עושה מעשה שלא כדרכו שאין דרך אדם לחבק עצמו כך, משא"כ כיסוי בעלמא בידו על ליבו הוא דבר רגיל ושכיח תמיד לפיכך אין כיסויו כיסוי. עכ"ל. וכן הסכימו האחרונים כמו שנתבאר לעיל הערה 27, לפ"ז יוצא שאם מניח זרועו על ראשו חשיב כיסוי ורשאי לברך. עד כאן דברי הרב ברכת ה'. אולם במכת"ר שאני התם דחשיב הפסק, אולם אין ללמוד מזה שיחשב בתורת כיסוי. ולפיכך נראה שאין להקל בזה, ורק היכא שחבירו מניח את כף ידו על ראשו מהני וכמ"ש בשו"ע (שם). עכ"ד.

והרה"ג חיים יוניאן שליט"א במח"ס נופת צופים וש"ס, כתב לי בזה"ל: כבוד ידידי הרה"ג רבי יוסף אביטבול שליט"א. במה ששאל לגבי כיסוי הראש בשעת שכיבה. הנה לפ"ד הרמח"ל (אדיר במרום עמ' רנב) לכאור' היה מקום להקל בזה, שפי' שם ע"פ הסוד את ענין כיסוי הראש, דסוד העניין הוא כי הנה כל הגוף צריך להיות מכוסה חוץ מן הפנים הידיים והרגליים, כי הלבושים עשויים להסתיר הגוף, כי ההארה אין לה להראות וכו', ובכסות הראש מכסים כח ההארה הגדולה ההיא שכך צריך לכבוד השורה וכו', ע"ש בדבריו, אולם מלבד שא"ז מוכרח בדבריו, הנה נראה דבשביל יראה וכבוד צריך בדוקא מעשה כיסוי, וצורת הכיסוי ששאל כת"ר נראה לכאור' שא"ב כדי מעשה כבוד ואימתא דשמיא, (עיי' תרוה"ד

קובץ באר התורה (קפה) פרשת ואתחנן

סי' י) וכן נראה מדברי הפוסקים דבעי' שיעשה דוקא מעשה כיסוי, [משא"כ כאן שאינו אלא שוכב], וכ"נ מן הלשון כסי רישך וכו' (שבת קנו:), וע"ע בבן יהוידע שם מה שביאר שכאשר החיצוניים רואים את האדם שהוא בגילוי ראש, ה"ה נאחזים בו בחושבם שהוא דומה להם וכו', ע"ש, וכן משמע שיהיה זה כעניין "מלבוש", וכן משמע בגמ' בברכות ס: כי פריס וכו'. ולהנ"ל נראה דסגי שיגביה מעט הכר או הסדין שתחת ראשו ע"ג ראשו ובזה חשיב כעושה מעשה כיסוי, ויהא עליו טפי אימתא דשמיא ולא גרע מנותן דש בגדו או ע"י ידיו של חברו. עכ"ד

והגאון רבי אלחנן פרינץ שליט"א במח"ס שו"ת אבני דרך י"ז חלקים בנידון הנ"ל לגבי לימוד תורה וז"ל: לגבי לימוד תורה, אך גם בזה, מצינו שלימוד תורה צריך להיות ביראה (עיי' ברכות כב, ב. וכן בתחילת פרק שלישי במגילה) וקשה לומר ששכיבה הוי לימוד מתוך יראה. ועיי' שם בגמרא דכפי שניתנה התורה כך יש ללומדה, "מה להלן באימה ויראה וברתת וזיעה, אף כאן...". וכידוע לכל בר דעת דמי שמנסה ללמוד בשכיבה, כך נראה גם לימודו וברוב המקרים הוא נרדם כך. אלא שמצינו שפסק השו"ע (או"ח רלט) כי יש להרדם מתוך דברי תורה וקריאת שמע. ולפי"ז היה מקום למימר דשרי לשכב, אולם עיי' במשנה ברורה דגם הק"ש לא תהיה בשכיבה. ולגבי לימוד תורה איתא דיהרהר (רלט, סק"ז) אחר ק"ש, ולכך אין חיוב כיסוי ראש (ואינני נכנס כלל לגבי פרקדן) עכ"ד.

קובץ באר התורה (קפה) פרשת ואתחנן

בחיוב להוסיף בלימוד התורה בטו באב

בס"ד

ליל ט"ו באב תשפ"ב

ועלה בדעתי לומר שמה שיש חיוב להרבות תורה מט"ו באב ואילך, הוא בתורה באיכות, בשקידה ללא הפסקה, וכן להרבות בלימוד תורה, הוא פחות ע"י קריאת עיתונים, ושמיעת חדשות, והתענינות בדברים שאינם של תורה, וגם אם מתענינים בדברים שאינם של תורה, יש להפוך לניעם בתורה (וכע"ז שמעתי מידידי הג"ר רפאל סויד שליט"א במח"ס מנחת רפאל), וע"י כן מתעלים בתורה, ויש לי בזה עוד אריכות דברים, ואין זמני בידי להאריך בזה, וראה עוד מה שהאריך בזה בספר לקט הלכות ח"ג לידידי הגר"ש סגל שליט"א, ובמש"כ בזה באריכות במק"א, ועתה איני מוצא הדברים.

קובץ באר התורה (קפה) פרשת ואתחנן

האם יש ענין לעשות סעודה לכבוד ט"ו באב

בס"ד

ליל ט"ו באב תשפ"ב

לכבוד ידידי ורעי הגרריחמ"א שליט"א במח"ס מריח ניחוח ושא"ס
לאחר עטירת השלו' והברכה

במה ששאל כת"ר האם יש ענין לעשות סעודה לכבוד ט"ו באב

בחזו"ע ד' תעניות עמ' תכו כתב במקורות שם להביא, ביום ט"ו באב יש להתנהג בו בשמחה, ואין אומרים בו וידוי ונפילת אפים, (מרוך בש"ע סי' קלא ס"ו). וכו', וכתב עוד, וכבר שנינו במשנה תענית (כו:), אמר רשב"ג לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכפורים וכו' ובגמרא (שם ל:) בשלמא יוהכ"פ משום דהוי יום מחילה וסליחה, יום שניתנו בו הלוחות האחרונות, אלא ט"ו באב מאי טעמא, ושם נתנו כמה טעמים לדבר. ובזוה"ק פרשת תרומה (דף קלה ע"א) כתוב, שט"ו באב איהו קיימא בחדוה. ע"ש. וכ"כ בסדר היום (בנד"מ דף מד ע"ב), שראוי להתנהג בט"ו באב בששון ובשמחה, והביא הטעמים שבגמ' (תענית ל: לא.). וכ"כ בספר חמדת ימים (דף צב ע"א), שבט"ו באב נכון וישר להוסיף מעט במאכל ומשתה לכבוד היום, ולהרחיק ממנו יגון ואנחה. וכ"כ הגאון חיד"א במורה באצבע (אות רמב), שביום זה יש עילוי לשכינה. ע"כ מש"כ בחזו"ע שם.

ובספר דרכי חיים ושלו (אות תרפג) שנהגו לעשות סעודה ביום ט"ו באב. ובריטב"א בסוף תענית דף ל' ע"ב כתב בזה"ל: פי' יום הכיפורים שניתנו בו לוחות שניות, וט"ו באב שבו ידעו שכלו מתי מדבר בשנת הארבעים, ומפני זה נהגו לעשות סעודה בשבת שלאחר ט' באב עכ"ל. וראה עוד בספר אשיחה עמ' רי שנשאל מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצקו"ל ע"ד הריטב"א הנ"ל, בזה"ל: צ"ב בדברי הריטב"א האם לפי דבריו יש ענין לעשות סעודה יותר גדולה בשבת זו וכשל ט"ו באב בשבת זו, תשובה: בשבת זו עושין סעודה גדולה עכ"ל. ואמנם מבואר דהוא דוקא שחל בשבת.

וראה עוד מש"כ ר"י אבן שועיב בדרשותיו לפרשת ואתחנן, נהגו לעשות השבת הזו אחר ט' באב ביום טוב, והיא מצוה גדולה שהוא יום נחמה,

קובץ באר התורה (קפה) פרשת ואתחנן

ואע"פ שאינו יו"ט ממש עשו אותו יום מקודש לכבוד השבת ביום ט"ו, ולפעמים הוא חמשה עשר ממש וכל השמח בו זוכה בנחמת בנין בית המקדש, כמו שנאמר צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתנותו וביום שמחת לבו, ודרשינן ביום חתנותו זו מתן תורה וביום שמחת לבו זה בנין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו אמן עכ"ד, ועיין עוד בזוה"ק (תרומה דף קלה) כתב שתולעת השני שתרמו ישראל למקדש היה כנגד יו"ט של ט"ו באב, שהוא חג של השכינה עם הנשים שלא חטאו בעגל, שאז השכינה חוגגת עם בנות ישראל, ולכן הנהיגו אז שבנות ישראל יוצאות לכרמים.

ומ"מ נראה דאכתי ראוי ונכון להוסיף גם מאכל באוכל, אבל אין לו דין יו"ט בבשר ויין, אלא דינו שיש להרבות בו בסעודה.

בברכת התורה

הצעיר באלפי ישראל

יוסף אביטבול

מח"ס שערי יוסף ושא"ס

קובץ באר התורה (קפה) פרשת ואתחנן

האם יש איסור גזל בלקיחת קרשי לג בעומר של ילדים

בס"ד

בין הזמנים אב תשפ"ב

לכבוד ידידי ורעי הג"ר גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א במח"ס גם אני אודך, ופרדס יוסף החדש על המועדים ושבת קודש, וש"ס, לאחר עטירת השלו' והברכה.

במה ששאל האם מותר לקחת מילדים קרשים של ל"ג בעומר כגון שצריך דלת לביתו, האם מותר לו לקחת את זה כדי להציל אותם מבל תשחית, ושמא י"ל שההורים שלהם זכו בזה, ואסור להם לקחת, או דלמא די שאלו אותם רשות. ע"כ תורף שאלתו.

חדא יש לעיין ביסוד המנהג לשרוף בגדים וקרשים בל"ג בעומר, מבוא תיאור על האור החיים הקדוש בזה"ל: "היום יום בשורה יום ב' ה' לאדר ב' שנת וית"ן ל"ו (תק"ב) יצאנו מעכו יע"א לצפת תובב"א לראות את פני האדון ה' צבאות בארץ הגליל... לצד שמאל דרך כניסה קבור רשב"י, על קברו מצבה אחת... ובראש המצבה גומא גדולה, לפי ששם מדליקין בכל לילה על זה האופן, לוקחים בגדי פשתן לבנים וטובים, כל אחד לפי ערכו, ועושים אותם חתיכות חתיכות, וטובלים אותם בשמן זית וממלאים הגומה [שמן] זית, ודולקים אותה ונראה אורה עד צפת וזה מעלה גדולה להרשב"י. ופעם שלחה גבירה אחת מקוסטנטינא בגד אחד ארוג עם כסף שוה מאה פיישאש והדליקה אותו לכבוד הרשב"י ע"ה. וכל אחד לפי כחו, והרב הדליק כמה בגדים גם אני עבדך הדלקתי למנוחת אמי מנ"ע. ולצד ימין רבי אליעזר ועל קברו כמו אביו גומא והדלקתי גם עליו וכן על קבר רבי יצחק." עוד תיאור מביקור האור החיים הקדוש, מובא בקונטרס כבוד מלכים להגה"ק רבי שמואל העליר ראב"ד צפת: ומעיד אני באמת, כי בילדותי שמעתי פה מרבני קשישאי רבני הספרדים, אשר אבותם ראו וספרו להם, כי הרב הקדוש רבי חיים בן עטר זיע"א היה פעם אחת בהלולא פה עיה"ק צפת ת"ו, וכשעלה למירון והגיע לתחתית ההר שעולים משם אל המקדש ירד מהחמור, והיה עולה על ידיו ועל רגליו, וכל הדרך היה גועה כבהמה וצועק, היכן אני השפל נכנס למקום אש להבת שלהבת, קודשא בריך הוא וכל פמליה של מעלה הכא, וכל נשמות הצדיקים שמה.

קובץ באר התורה (קפה) פרשת ואתחנן

ובעת הלולא היה שמח שמחה גדולה, והוא בעצמו שרף כמה בגדים יקרים לכבוד הרשב"י זיע"א, וגם הזקנים מהספרדים פה ידעו ושמעו זה עכ"ד.

עוד כתב בספר המסע ידי משה בזה"ל: מן החצר נכנסים לכיפה גדולה, ובה מצד שמאל קבור רבי שמעון בן יוחאי, וציון בנוי על קברו, מעל הציון נמשך עמוד אל מעל הכיפה כמו מגדל. על המגדל קערת שיש ולתוכה שופכים שמן זית וקורעים חתיכה מן הכתונת לפתיל להדליק את השמן, עכ"ל.

ועוד כתוב באגרת המסע של ר' יוסף ב"ר שבתי מקאליש: ועתה אכתוב לך על ההילולא דרבי שמעון בר יוחאי זי"ע... במירון נמצאת חצר גדולה מוקפת חומת אבני גיר בנויה יפה... ועל יד הכניסה לבית הכנסת לצד שמאל מתרומם עמוד... בראש כל עמוד חצוב שקע המכיל 20 מדות שמן, ולאחר שיצקו בו שמן זית, מתחיל השמש להכריז על מכירת מצות הדלקה הראשונה לכבוד התנא רשב"י, והמרבה במחיר זוכה במצוה, בהדלקה זו זכה איש עשיר מעכו במחיר 15000 וחמש עשר גרושים... ועתה פשט העשיר את המטפחת העדינה והיקרה שצנף לראשו והדליק בה את השמן, וכל הנדחק קרוב ללהבה וזורק בה שמלה או מטפחת, נחשב הדבר למצוה רבה ובמיוחד רב ערך של ההדלקה בעיני הנשים, וכל אחת רואה חובה לעצמה לזורק לתוך הלהבה שמלה מטפחת או סינר... וכן כתב בספר "שערי ירושלים" לרבי משה ריישער: המנהג בעה"ק צפת"ו לילך בל"ג לעומר יום הלולא דרשב"י, לכפר מירון אל ציון שלו... השמש מכין בלויי בגדים הרבה מאד, ונותנם בהספל אשר על עמוד של אבן על הגג הכפה המכוון כנגד ציון רשב"י, ושופך שמן כמים עליהם. והשמש מכריז כמה נותנים בעבור ההדלקה הראשונה – של רשב"י, וכל אשר ידבנו לבו יקנה אותה בכסף מלא, פעמים יהיו הקנויים כעשרת אלפים גרוש... והקונה הדלקה ראשונה משליך לתוך האש בגדים יקרים של משי ומזוהבים ומטבעות של כסף וזהב לקרבן כליל לכבוד רשב"י, ואיש איש ואשה ישליך בגדים נכבדים לתוכו להעלות את הנרות... ואח"כ ילכו אל העמוד השני אשר על הגג שהוא מכוון נגד ציון ר"א בנו... וגם שם משליכים בגדים הרבה... וכן גם אצל רבי יצחק ורבי יוחנן הסנדלר."

ואולם בשו"ת "חקרי לב" (מהדורא תנינא חלק יו"ד סימן י"א) כתב לערער על המנהג הנ"ל וז"ל: ומזה נראה לי המנהג ששמעתי דבעיה"ק צפת ת"ו,

קובץ באר התורה (קפה) פרשת ואתחנן

שמדליקים דברים יקרים ששויים שלש מאות או חמש מאות אריות בהלולא דרשב"י ז"ל, שכורכים אותם בשמן ומדליקין. ואיני מוצא בזה צד היתר, דנראה דאיכא איסור בל תשחית דרבנן. ואיני מאמין שהראשונים נהגו כן, אם לא שנשתרבו המנהג מחדש. דאפילו בשמחת בית השואבה לא היה מדליקין כי אם מבלאי מכנסי הכהנים ומהמיניהם. ואי משום דשורפין על המלכים, אין זה כי אם במלכים, ובעת מיתה, וגם מבואר שם דאין שורפין אלא מיטתן וכלי תשמישן, אבל שאר דברים לא הותר. ועם שידעתי גדולת רשב"י ז"ל בשמים ממעל ועל הארץ, ומי אני לדבר בדבר הנוגע קצת לכבודו ז"ל, אך ידעתי כי לא לפניו חנף יבא, ולבי אומר לי דאין רצונו בכך, וא"ש את"ם, עכ"ד. וכן כתב בשו"ת "שואל ומשיב" (מהדורה חמישאה סימן ל"ט) "uz"k: אבל באמת הרבה יש לדבר על מה שנהגו לשרוף בגדים עליו בל"ג בעומר, והם עוברים על בל תשחית, וגם על מלכים ונשיאים לא התירו רק בגדי מטתו וכלי תשמישיו, כמבואר ביורה דעה סימן שמ"ח ס"א, ובחידושי שם כתבתי דהטעם משום דבלאו הכי הם אסורים, מאחר דאין משתמשין בשרביטו ובכלי תשמישו, שזה מכבוד המלך, ואם כן ל"ש בל תשחית דאינו תועלת עוד. ועיין בש"ך שם שאולי כוון לזה, וגם שייך עשה דכבוד המלך שהוא כבוד כל ישראל, כמו שכתבו התוספות בעבודה זרה דף י"א, אבל כאן מה כבוד יש. וגם הוא דרכי אמורי וכמבואר בעבודה זרה שם ובשולחן ערוך דשורפין על המלכים ולא משום דרכי האמורי מלבד דלשאר אנשים מלבד הנשיא והמלך, יש בו משום דרכי האמורי. ואף הנביאים והחסידים ותלמידי חכמים בכלל. ובאמת שכן עד היום המנהג ביניהם כן, והרבה יש לדבר בזה, ומה אעשה כי בעו"ה לא ישמעו בזה לקול המורים, וכבר אמרו כשם שמצוה לומר דבר הנשמע וכו', ובפרט בדבר שנהגו וחושבין ההמון שמצוה הן עושין שקשה לפרוש, וישראל קדושים ורוצים לזכות במצוה. ופשיטא שבימי האר"י ושאר קדושים אשר בארץ לא היו עושים רק לימוד על קברו ותפלות ותחנונים, שבמותו וביום זה יתעורר רחמים על ישראל, ופשיטא שהב"י וסייעתו לא היו מניחים לעשות כזאת, ורק אח"כ נתפשט המנהג, ואח"כ חשבו למנהג קדום ומתייראים שלא יענשו ח"ו. ואני ערב להם שאם היו לוקחים אותו ממון והיו מפרנסים עניי ארץ ישראל בזה, שיותר היה ניחא לרשב"י והנאה לו והנאה לעולם, עכ"ד.

קובץ באר התורה (קפה) פרשת ואתחנן

ואולם בקונ' מלכים האריך להליץ בעד המנהג הנ"ל ושאינ בזה משום דרכי האמורי יעו"ש באריכות, וכן כתב הגאון רבי יהושע ישראל מקוטנא זצ"ל כתב בספרו "ישועות מלכו" (קרית ארבע עמ' 152) וז"ל: מנהג ארץ ישראל בל"ג בעומר על קברו של רשב"י לשרוף בגדים, וכבר עורר בזה החת"ם סופר. ויש להמליץ על זה, כמו שבאדם וחוה קודם החטא היו ערומים בלי לבוש, ורק לאחר החטא הלבישם השי"ת בכתנות עור... כמו כן ברשב"י מצינו שישב במערה בלי לבוש, והיה מדרגתו כמו באדם הראשון קודם החטא, וזה מרמזים בשריפת הבגדים, שצדיק הזה לא היה צריך למלבוש עכ"ד.

וכן כתב הבא"ח בשו"ת "תורה לשמה" (שאלה ת'), וזה לשונו: והנה בזה תדע כי מנהג ישראל שהולכים בליל ל"ג בעומר למירון ושם מדליקים חתיכות בגדים חשובים לכבוד הרשב"י זיע"א, אין לפקפק על זה, מאחר שהם מתכוונים לשם מצוה אין כאן חשש בל תשחית, ומנהג ישראל תורה הוא. עכ"ד. וכן בספר תולדות בעל כף החיים שנדפסו השתא בשלהי "הגדה של פסח - כף החיים" (עמ' תקפ"ג) מובא שבעל כה"ח היה נוסע כל שנה מירושלים למירון להילולת הרשב"י ושם היה משליך בגדים למדורה, יעו"ש, וכיון שיש לנו מקור ברור למנהג הנ"ל, ממילא הילדים שזכו בקרשים אף אי נימא שהוא של אביהם, מ"מ הרי יש עליהם בעלות, וממילא אין לאחרים לקחת בזה, ואין לטעון ולומר בזה שיש בזה משום בל תשחית, שהרי הבאנו באחרונים שס"ל שאין בזה משום בל תשחית.

בברכת התורה

הצעיר באלפי ישראל

יוסף אביטבול

החונה פה עיר הקודש בני ברק

קובץ באר התורה (קפה) פרשת ואתחנן

האם יש חובת קריעה לגולה לעיר מקלט על כהן גדול שמת

בס"ד

בין הזמנים אב תשפ"ב

לכבוד הגאון רבי אריה זילברשטיין שליט"א קבלתי שאלתו ע"י ידידי הרה"ג בנימין ראובן שלזינגר שליט"א במח"ס מנחת בנימין, וגיליון מן הבאר.

כתב כת"ר שליט"א לשאול בשם זקיניו מרן פוסק הדור מרן הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א במח"ס חשוקי חמד ושא"ס.

בזה"ל: בשעה שאדם שומע שרב גדול נפטר, עושה קריעה בבגדיו, ששמע בשורה רעה. וכמו כן, אדם שומע שכהן גדול שנפטר, גם אז עושה קריעה. אדם שהרג בשוגג את חברו, הוא מיד רץ לעיר מקלט, ששם הוא ישאר עד פטירת הכהן גדול. והינה הכהן הגדול נפטר.

מה יהיה דינו של הגולה, האם יעשה קריעה? שהרי כל הדין לעשות קריעה, זה בגלל הבשורה הרעה שבה, ליהודי הזה, פטירת הכהן גדול זה לא הבשורה הכי עצובה שיש... הוא הרי משוחרר מהעיר מקלט, וכעת הוא חופשי לצאת מ'הכלא' לחיים שלו?

ושאלה יותר עצומה יש, מהגמרא בנזיר דף נז: וז"ל: אמר ר' הונא, המקיף את הקטן הרי הוא חייב. א"ל רב אדא בר אהבה לרב הונא, ודידך מאן מגלח להון? אמר ליה - חובה (אשתו של רב אדא - רש"י) אמר לו רב אדא, תקברינון חובה לבניה. מפרש התוספות (ד"ה חובה) כשגגה שיוצאת מלפני השליט. ממשיכה הגמרא לספר, שכל השנים שרב אדא בר אהבה היה חי, לא היה לרב הונא בנים. כעת מסתפקמו"ז, האם כשרק אדא בר אהבה נפטר, היה צריך רב הונא לקרוע את בגדיו? שהרי כעת הוא יכול להוליד בנים? ע"כ לשון שאלתו.

לענ"ד לא בטלה חובת קריעה, אף במצב זה, שהרי סו"ס איכא חובת קריעה, ומה שאח"כ ע"י זה יש שמחה, אינו סתירה, והרי קימ"ל בפרק הרואה במסכת ברכות כשם שמברכים על הטובה כך מברכים על הרעה, והרי גם לפעמים פטירת האדם היא מצערת, אבל מאידך אם משאירים ירושה מברכים הטוב והמטיב, ולכן לא בטלה חובת קריעה היכא דאיכא

קובץ באר התורה (קפה) פרשת ואתחנן

אם הוא רבו וכל כיוצא בזה ע"פ מה שמבואר בשו"ע יו"ד סימן ש"מ, כן נראה לענ"ד פשוט וברור כביעא בכותחא.

בברכת התורה

הצעיר באלפי ישראל

יוסף אביטבול

מח"ס שערי יוסף וש"ס

החונה פה עיר התורה בני ברק

קובץ באר התורה (קפה) פרשת ואתחנן

זהירות בכניסת אנשים לנחל או נהר שבו נמצאים נשים

הנה בדין כניסת אנשים למעיינות ונחלים ונהרות וכיוצא בו, שיש גם נשים, ונשאלתי בזה"ל: האם לגבר מותר להיכנס למקור מים כשיש אישה בתוך המים שאינה פרוצה בסך הכל. (אולי בלי גרביים וכדו') ע"כ לשון השאלה, ומו"ר הגר"ע פריד שליט"א כתב בהאי ענינא שיש לאסור בכה"ג, ויש לדון האם יש לאסור בכה"ג מדינא, או שיש לחלק בין מעיינות גדולים למקומות קטנים, והדבר נפק"מ טובא, לקראת בין הזמנים, שיש הרבה אנשים ונשים שנכשלים בזה בחוסר ידיעה. ומו"ר הגאון הגדול רבי אברהם צבי הכהן שליט"א גאב"ד הלכה ערוכה, במח"ס שו"ת ויצב אברהם וש"א"ס, כתב לי שהוא אסור מדינא, וכן כתב הגר"מ גרוס שליט"א בספר מנוחת אמת עמ' פ שבזמן טיול בנחלים אסור שיהיו יחד אנשים ונשים, וכתב שם בהערה דהוי כרחיצה יחד, אף שלבושים בבגדיהם וגם שמביא לידי קלות ראש.

וכן כתב לי הגאון רבי שמאי קהת הכהן גראס שליט"א במח"ס שו"ת שבט הקהתי וז"ל: ודאי יש להחמיר דהרחק מן הכיעור עכ"ד, וכן השיב לי הגאון רבי שמואל יוסף שטיצברג שליט"א במח"ס שערי הברכה וש"א"ס וז"ל: לגבי כניסה לנחלים שיש בהם נשים. הלב אומר, שאף במקום שיש להתיר זאת מעיקר הדין, מ"מ לא אריך למיעבד הכי, הן מחמת חילול השם, והן מחמת שזה יכול להביא לידי פרצה והתדרדרות שיקלו גם בנשים אחרות שאינם צנועות כ"כ. ולכן סחור סחור אמרינן לנזירא וכו' עכ"ד. וכן כתב לי הגר"מ מאיר שליט"א במח"ס עיטורי מרדכי וז"ל: ג] ראוי לא להכנס למעיין שיש בו נשים אפילו אם לבושות עם חלוק, והעיר רבי ברק ויצמן שליט"א דכיון שהבגד נדבק לגוף ע"י המים ורואים את צורת גוף האשה ולכן עדיף להתרחק ולהכנס למעיין באיזור אחר. עכ"ד, וכן כתב לי ידידי הגר"מ בן שמעון שליט"א במח"ס שו"ת מעשה נסים וש"א"ס, וז"ל: על כגון דא אמרו חז"ל הרחק מן הכיעור והדומה לו, לך לך אמרין נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב (ע"ז נח:). מה גם דפעמים שמצוי בכך איסור יחוד [שהגדרתו שהייה במקום מבודד עם אשה]. ולפעמים גם גובל באיסור, גם כי מקומות אלו מועדים לפורענות והסתכלות אסורה רח"ל, וגם דבגד רטוב על אשה כאשר הוא סחוט במים, נהפך לצמוד על גופה, וע"פ רוב מבליט את אבריה ומביא להרהור, ולכן אסור ע"פ דין מדין ולא תתורו, ואיסור ונשמרת שהוא איסור תורה לרוב ככל הראשונים. עכ"ד.

קובץ באר התורה (קפה) פרשת ואתחנן

ואמנם הרה"ג יוסף פרץ שליט"א ממקסיקו כתב לי בזה"ל: עיין גיטין צ' ע"ב, ורוחצת במקום שבני אדם רוחצים. ועיין רש"י וריטב"א ב' ביאורים בזה. ולדבריהם איירינן בפריצות מצד חסרון הלבוש. אמנם עיין למהר"ש גארמיזאן באמרי בינה שביאר: שבני אדם רוחצים, אע"פ שהם במקום אחר רחוקים מ"מ כיון שרואים אותם הוי פריצות. עכ"ל. ולדבריו השיעור הוא כל שרואים. אמנם נראה שהתם איירי ברוחצים ממש, וזה חמיר טפי שהוא יותר דרך פריצות, משא"כ כשרק נכנסים לטבילה בעלמא קיל טפי, ועיין. עכ"ד, וכן שמעתי מעוד חכ"א שליט"א שיש להקל בזה, ואולם אכתי הכא אינו רק לטבילה, אלא לכונה רחיצה, והכא אין לך רוחץ גדול מזה, ולכן נראה שיש איסור מדינא להכנס למעיינות ונחלים שיש שם נשים אפילו שהם צנועות, ולכן אין ללכת מראש למסלולי מים שיש בהם נשים, וממילא ה"ה שאין ללכת לכתחילה למסלולי משפחות שיש שם נחלים, ואין לך הרחק מן הכיעור והדומה לו גדול מזה, וכן כתב גאב"ד חניכי הישיבות בני ברק הגר"מ גרוס שליט"א בספר מנוחת אמת פרק ט"ו שגם לבני משפחה משותפת אסור לשחות יחד בבריכה, ואף עם הבגדים עכ"ד, ועיין עוד מש"כ בזה בשו"ת אשר חנן ח"ח חאו"ח סימן ח אות ב' מש"כ בזה, ועיין עוד במש"כ כיוצא בזה מדברי הגר"י זילברשטיין שליט"א.

קובץ באר התורה (קפה) פרשת ואתחנן

מכתב לגם אני אודך תשובות הגרמ חליוה חלק לו

בס"ד

ט"ו אב תשפ"ב

לכבוד הגאון רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א במח"ס גם אני אודך
לאחר עטירת השלו' והברכה

קבלתי הספר גם אני אודך תשובות הגר"מ חליוה שליט"א חלק לו

וראיתי בסימן כב שכתב להוסיף עמש"כ בגם אני אודך תשובות הגרי"א
סקוצילס שליט"א בחיו"ד סימן ז' שכמה פוסקים ס"ל דלא הוי חציצה
בכלי שיש עליו מדבקה לנוי, וכתב שם שא"כ נראה דה"ה היכא שסופה
של המדבקה להתקלף דלא הוה חציצה, ומה"ט דהשתא הוי כחלק מן
הכלי, עכ"ד.

הנה ברא"ש במקואות סימן כה כתב שצבע שעושים לנוי אינו חוצץ שהרי
אין מקפידים עליו אלא עושהו במתכוין ועוד שאין בו ממש אלא חזותו
עכ"ד, ומבואר ב' טעמים א' משום שהוא לנוי וגם משום שצבע אינו ממש,
ואולם הכא הטעם השני אינו שייך, וראה בשו"ת אגרות משה חיו"ד ח"ס
ימן סב שכתב להסתפק האם סמכינן על הטעם של נוי לחודיה, וכתב שם
להביא מדברי הסדרי טהרה שגם הוא מודה שטעם של נוי ויופי אינו חוצץ
וכמו דחזינן בענין טבעת שבאמצע שאינו חוצץ לענין נט"י או טבילה למי
שאינה מקפדת להסירה בשעת לישה יעו"ש, וא"כ נראה דה"ה בנ"ד, וכן
נראה לדייק מדברי המשנ"ב סימן קסא סקי"ד לענין נטילת ידים שמי
שידיו מלוכלכות בצבע אם הוא צבע וכוד' אינו חוצץ אבל כיון שאומנתו
בכך, אבל אשה שצובעות ידיה לנוי אפילו כל ידיה צבועות אינו חוצץ כיון
שמתכוונות לעשות כן ורוצות בזה הרי היא כגופן ממש ולא חייצי
יעו"ש, ולא חילק אם יש ממש בצבע או ליכא ממש בצבע, וממילא נראה
דה"ה בנ"ד שכיון שהוא לנוי לא יהיה חציצה, והכי נראה לדינא ממש"כ
בעל השבט הלוי בשיעורי שבט הלוי סימן קצח אות א' בד"ה ושכיח שדבר
לנוי אף אם איכא ממשות מעיקר הדין אינו חוץ, ושכן מבואר בשיעורי
טהרה עמ' תג יעו"ש, וא"כ נראה דה"ה בנ"ד דלא יהיה חציצה המדבקה
כיון שהוא עשוי לנוי.

קובץ באר התורה (קפה) פרשת ואתחנן

וכן הו"ד שבט הלוי זצ"ל בנ"ד בקובץ מבית לוי (ענייני יו"ד עמ' קנ"ד אות י') בזה"ל: יש להסיר כל חציצה לפני הטבילה. ומי שטובל בקבוקים וכדו' שיש עליהם תוית ורוצה להשאירה לנוי, מותר לטובלו עם התוית אף אם ממלא בהם משקה אחר. עכ"ד. הרי כיון שאין מקפידים ע"ז אינו חוצץ, וכמבואר בשו"ע סימן רב ס"ב, וכ"ש הכא דעשוי לנוי, דלכאורה נראה שיהיה לכתחילה.

וכן נראה דעת הגרנ"ק וכמו שכתב בספר שלמי תורה (קונ' חוט שני אות רז) שפסק הגרנ"ק שהמטביל כלי ולא הוריד את המדקב מבית החרושת לכאורה הטבילה כשירה משום דהוי מיעוט שאינו מקפיד ועוד דהמדבקה היא לנוי ויופי, ומשו"ה אין צריך להוריד את המדבקה, והוסיף עוד שמרן החזו"א זצ"ל שלח אותו להטביל בקבוק יין שהיה עליו נייר דבוק ואמר לו מרן החזו"א שאין צריך להוריד את הנייר כיון שזה יפה ונוי.

והעולה מדברי הרא"ש והפוסקים שהביאו שנוי אין הענין הוא משום שהוא חלק מן הכלי, אלא משום שאין הוא מקפיד עליו, וממילא הוה חלק מן הכלי, אבל היכא שירד בסוף, והרי הוא מקפיד עליו, א"כ הא סו"ס הוי חציצה, ויש לעיין עוד.

בברכת התורה

הצעיר באלפי ישראל

יוסף אביטבול

קובץ באר התורה (קפה) פרשת ואתחנן

מכתב לספר אוצר הטהרה

בס"ד

ליל ט"ו באב תשפ"ב

לכבוד הגאון האדיר רבי יוסף חיים כהן שליט"א במח"ס ידי כהן, אוצר הברכה, איתן מושבו בעיר ביתר עילית

לאחר עטירת השלו' והברכה

קבלתי בשמחה רבה ספרו החדש "אוצר הטהרה" ע"י ידידינו הרה"ג יוסף דהן שליט"א במח"ס יד בתשובה, וש"א"ס, בני ברק, ונפלאתי עד למאוד על הספר האדיר שבו נקבצו כל הלכות נדה מרישא ועד גמירא, מלאכת מעשה ידי אומן, שלא היה ספר כזה בהל' נדה, עד עתה, וכדרכו בקודש של כת"ר שליט"א לברר היטב כל הדינים, אליבא דהלכתא, בסידור הדברים בצורה נכונה, כדי להקל על הלומדים, והן בקיבוץ כל שיטות הפוסקים.

ורק אעיר ואוסיף על מש"כ כת"ר שליט"א בעמ' תסח, בדין יב, לא ראתה דם בביאה שניה, וכתב כת"ר שליט"א, שאם ראתה דם בתולים בביאה ראשונה, וספרה שבעה נקיים וטבלה, ובא עליה שנית ומצאה דם, הרי זה דם בתולים, וצריך לפרוש ממנה ותספור שבעה נקיים כמו בפעם הראשונה, וכן אם בביאה שלישית ראתה דם, צריך לפרוש, כי הדבר ידוע שאצל הרבה נשים אין הבתולים כלים בביאה ראשונה, אך אם לא ראתה דם בביאה שניה אע"פ שהרגישה צער וכאב, אינו צריך לפרוש ממנה, ומותרת לבעלה, שלא חששו שמא ראתה טיפת דם אלא בביאה ראשונה שרוב בתולות, יש להן דם בתולים, עכ"ד, ושם בהערה ציין בזה שכן מבואר בשו"ת צמח צדק סימן קנד, ובשו"ת מהר"ש ענגיל ח"ה סימן נ', ובערוך השולחן סי"א, ובשיעורי שבט הלוי נדה סוף סק"ז, ובבדי השולחן סקכ"ב, ובספר טהרת הבית ח"א עמ' תקס, ועוד הביא שם שדעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל והו"ד באשרי האיש יו"ד ח"א עמ' רו שאף בביאה שניה אם הרגישה צער בשעת תשמיש אף שלא מצאה דם טמאה, אם יכול להיות שבביאה השניה נכנס יותר מאשר בביאה הראשונה עכ"ד.

והנה לפני כחודש נשאלתי מאברך טרי, האם חתן בביאה שניה שמצא דם, האם אומרים שהוא דם בתולים והוא טהור, שכן שמע שפוסק הרה"ג אברהם יוסף שליט"א וכן נראה בספר תורת הטהרה להגאון רבי דוד יוסף

קובץ באר התורה (קפה) פרשת ואתחנן

שליט"א, ועוד כמה רבנים, ושואל מה דעת מרן מלכא הגר"ע יוסף זצוק"ל, וכיצד יש לנהוג כמעשה כיון שהינו חתן צעיר, וקשה עליו וכו'.

הנה דין דם בתולים שאוסר, מבואר בגמ' בנדה דס"ה ע"ב אמר עולא כי הווי בה רבי יוחנן וריש לקיש הוי מסיימי בה הכי בועל בעילת מצוה ופורש, ובראשונים נחלקו מדוע דם בתולים אוסר הרי אינו דם שהתורה אסרה, ומ"מ האי טעמא שייך גם בביאה שניה.

וכתבתי לו שמ"מ בנ"ד כבר הורה זקן מרן מלכא זיע"א בספר טהרת הבית ח"א עמ' תקלב, סימן י' סעיף ד', וז"ל: בביאה שניה שאחר טהרתה מבעילת מצוה, וטבילתה, אפילו היתה בגמר ביאה, אם בדקה ולא מצאה דם טהורה, שלא חששו לשמא ראתה טיפת דם ונאבדה או שחיפה אותה שכבת זרע אלא בביאה ראשונה, שרוב בתולות יש להן דם בתולים, אבל בביאה שניה לא חששו לכך, ואפילו אם הרגישה כאב וצער קצת בעת התשמיש טהורה, ואם ראתה דם בתולים בביאה שניה, או אפילו בביאה שלישית, יש לפרוש ממנה כמו בפעם הראשונה, כי הדבר ידוע שאצל הרבה נשים אין הבתולים כלים בביאה הראשונה, ולכן תפסיק בטהרה ותתחיל לספור שבעה נקיים החל מיום החמישי לשימושה עכ"ל, ויעו"ש בהערות. ומ"מ אם אשה התעברה מביאה שניה שלא ידע שדם בתולים אוסר לא חשיב כבן הנדה, וכן כתב בטהרת הבית בשלהי העמוד ומש"כ להוכיח כיוצא בזה מדברי מרן החיד"א יעו"ש.

ואמנם זכרוני שבנ"ד כתב הגר"ד נקי שליט"א בחוברת הטהרה כתב שיש להקל בזה, ואולם י"ל שעיקר ההלכות לנשים שקשה להם הטהרה, ולכן יש להקל, ולכן כתב שם כמה קולות שאף מרן הגר"ע יוסף זצ"ל לא כתב כן לדינא, אבל מעיקר הדין גם בביאה שניה יש לאסור בזה, וכמו שהגר"ע יוסף זצוק"ל לדינא.

ואולם מה שיש להקל בביאה שניה, שאין צריך לבדוק אם יש על הסדין דם, וכמו שכתב בטהרת הבית שם עמ' תקלג, ויעו"ש במשמרת הטהרה מה שהביא בזה, והשואל הנ"ל אמר לי בשם מו"ח הגר"ש יאיר שליט"א במח"ס משנ"ב תפארת וש"א"ס, שאם הביאה הראשונה ללא דם, אז בפעם השניה היה ביאה גמורה, ואז יהיה בעיה, אבל אם פעם הראשונה היה בביאה גמורה, אז בביאה השניה מותר כי לא חוששים שמא ראתה דם

קובץ באר התורה (קפה) פרשת ואתחנן

חימוד ונתערב בשכבת זרע, ומדבריו מבואר החילוק שהוא תלוי אם הביאה ראשונה היתה לגמרי או לא עכת"ד.

ושוב מצאתי בזה שכבר בהגהות הרד"ל בנדה דף סד ע"ב בד"ה הרא"ש כתב להמיר בזה, וכן כתב בחזקת טהרה דרך ישרה סק"א, ואולם בספר תורת הטהרה אות ח' בד"ה וכן, כתב בזה"ל: אכן לדינא נראה דיש להקל בזה, דאי אפשר להחמיר בביאה שניה, יותר מבראשונה דחומרתו קולתו, דממה שהחמרת עליה לטמאותה משום דם בתולים, ולא מטהרת לה משום דם מכה, מזה אתה צריך להקל עליה כעיקר דין דם בתולים, ומה שכתב הרשב"א שלא הקילו בדם בתולים אלא משום שהיא בעילת מצוה, לא נקט אלא לשון הגמרא דממעט ביאות חוזרות באותה לילה, אבל לאחר ספירה וטבילה גם ביאה שניה דינה כבעילת מצוה, עכ"ד.

ואולם לענ"ד יש מקום להחמיר בזה וכמו שכתב בערוך השולחן (שם) וז"ל: "דבר ידוע ובדוק ומנוסה שלא בביאה אחת כלו הבתולים והרבה יש שגם אחרי טהרתן בביאה שנייה היא רואה בתולים ולפעמים גם בשלישית ולכן צריכות ליזהר לראות על הסדין גם בפעם שנייה ושלישית אולי יש עודנה דם בתולים ואף אם אינו אדום כל כך מ"מ יש להחמיר ולפרוש הימנה כבפעם הראשון אך אם הסדין נקי מדם לא חיישינן לחיפוי שכבת זרע רק בפעם הראשון, עכ"ל. וכן נראה להדיא שצריך להחמיר בזה ממש"כ בספר ארחות טהרה (פרק ג' סעי' י"ג) יעו"ש, וכן נראה לדינא מדברי הגריש"א זצ"ל שהו"ד לעיל, וכן ממה שהובא דעת הגרנ"ק זצוק"ל בעל חוט שני בספר פתחי דעת ח"ב פרק נ"ג הע' ס"ח יעו"ש.

ומ"מ בביאה שניה, אף לבני אשכנז שמחמירים לחכות ה' ימים, הכא אפשר לחכות ד' ימים, וכמו שכתב לדינא בשו"ת פאת שדך (ח"ג סי' פ"א ד"ה ולגבי), וכן כתב לדינא בשו"ת דברי יציב (יו"ד סי' צ"ג, סי' צ"ד) וכן כתב לדינא בשו"ת ציץ אליעזר (ח"ו סי' כ"ו). וכן בשיעורי שבט הלוי (סי' קצ"ו סעי' י"א סיכום אות ו'). וכן בחוט שני (שם סק"א סוף אות טז) ועוד פוסקים.

והעולה לדינא: שמעיקרא דדינא חתן בביאה שניה, אם יש דם הרי הוא מטמא, וכמו שכתב הגרע"י זיע"א, אלא דאכתי איכא לחלק שאם בביאה הראשונה היה ביאה גמורה אז יש להקל אף אם בביאה שניה היה דם, כי לא חוששים לשמא היה דם וחיפהו בשכבת זרע, וממילא הדרא לעיקרא

קובץ באר התורה (קפה) פרשת ואתחנן

דדינא דדם בתולים אינו מטמא, אבל אכתי צ"ע דהפוסקים לא כתבו החילוק הנ"ל, ולכן מעיקר הדין אם איכא דם בביאה שניה הוא מטמא, וכמו שכתבו גדולי הפוסקים, וצ"ע עוד בכל הלכתא דא, ואשמח עוד לקבל בזה באריכות מכת"ר שליט"א.

בברכת התורה

הצעיר באלפי ישראל

יוסף אביטבול

מח"ס שערי יוסף וש"א"ס

פה עיר התורה והחסידות בני ברק

קובץ באר התורה (קפה) פרשת ואתחנן

מכתב לקובץ באר התורה קסה מהגר"מ חליוה שליט"א

אודך

גם אני

נח

סימן מ"ה

ניגונים של חזן שפרק עול רח"ל

כבוד הרה"ג צמ"ס מוה"ר יוסף אביטבול שליט"א, עיה"ת בני ברק יע"א,
שלו וברכה וכט"ס,
קבלתי מידידנו הרה"ג מוה"ר גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א את קובץ
באר התורה, גליון קס"ה, היו"ל ע"י מע"כ נ"י וחמותי ראיתי אור, אורה זו
תורה מפרי עמלם דרבנן ותלמידהון בדבר ה' זו הלכה, ותשוח"ח.
במאי דהובא (עמוד מ"ה) דנשאל מו"ר מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי
זצוק"ל מהרה"ג ר"א הלוי פולק שליט"א דבכמה בתי כנסיות מנגנים
בימים הנוראים ניגונים מחזן מפורסם אחד שאינו בין החיים אשר היה
פורק עול רח"ל אם מותר הדבר. והשיבו מו"ר מרן זצוק"ל "אין ראוי".
הנה בהאי ענינא יעויין בשו"ת אגרות משה חלק אבן העזר (ח"א, סימן צ"ו)
ע"ש היטב. (ומ"ש השואל הני"ל בתוך מכתבו למו"ר מרן זצוק"ל "או משום
חרם קדמונים לא להוציא לעז על המתים לכן מזמרים", לכאוי אין לזה
שום שייכות דהוצאת לעז הוי מעשה דבפעל ולא המנעות מדבר שיכולה
להתפרש אף באופ"א, ופשוט).

בברכה וביקר,

הקי' משה חליוה

קובץ באר התורה (קפה) פרשת ואתחנן